

DOI 10.31558/2519-2949.2026.2.10

УДК 321.7:321.64/.65:316.422

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-4040-4786>**Железков А. І., Національний університет «Одеська юридична академія»****КРИЗА «КЛАСИЧНОЇ ДЕМОКРАТІЇ»: НОВІ ВИКЛИКИ ТА ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ**

Метою статті є аналіз сучасних проблем демократичних режимів, виклики, що постають в інформаційну епоху, а також висвітлення деграційних процесів політичної системи (поведінка еліт та суспільства). Стаття присвячена аналізу сучасної кризи класичних демократичних систем, зокрема в контексті перетворення в гібридний режим, що поєднують демократичні елементи з авторитарними. Представлені основні ознаки демократичних та гібридних режимів, зокрема відмінності у функціонуванні інститутів влади, механізмах прийняття рішень та рівні участі громадян у політичному процесі. Окрему увагу приділено проблемам, з якими стикаються демократичні режими в умовах інформаційної епохи, зокрема на вплив новітніх комунікаційних технологій на виборчі процеси та наслідки політичної поведінки громадян. Також розглянуто ключові проблеми, що виникають у відносинах між владою та суспільством, акцентовано увагу на зниженні довіри до інститутів демократії та посиленні поляризації суспільства, ролі медіа та соціальних мереж, які здатні впливати на політичну поведінку громадян, часто сприяючи маніпуляціям та дезінформації, що веде до зміни виборчої активності та політичних переконань. Розглядається феномен дій еліти та політичних партій у кризових обставинах для політичної системи та наслідки для окремих країн, які призводять до руйнування демократичних цінностей. В таких умовах частіше спостерігається ослаблення контрольних механізмів та інституційних обмежень влади. Стаття акцентує увагу на важливості підвищення політичної обізнаності громадян та реформи демократичних інститутів для адаптації до нових умов і викликів інформаційної епохи. В широкому сенсі через основні проблеми перед сучасними демократичними системами постає питання можливих шляхів подолання випробувань протягом часу задля збереження демократії.

Ключові слова: демократичний режим, вибори, політична система, еліта, політичні партії, суспільство, влада.

«Немає більш жорстокої тиранії, ніж та, що здійснюється під прикриттям законів і в ім'я справедливості».

*«Кожна людина, яка має владу схильна зловживати нею»
Шарль Монтеск'є.*

Постановка проблеми. На зламі XX–XXI століть розвиток політичного простору світу вийшов на ланку святкування перемоги демократії – від розпаду СРСР та повалення більшості авторитарних та тоталітарних режимів (третя хвиля демократизації) до стадії розквіту її демократичних цінностей. Провідні демократичні країни світу використовують свою основну перевагу відкритості діалогу та гнучкості і знаходження спільної мови в світовій політиці, задіють так звану «м'яку» силу для впливу та розповсюдження демократичних принципів здійснення влади. За останні роки під впливом внутрішніх чинників, зокрема таких як політично-соціальна напруженість, корумпованість еліти, надлишкова конкуренція між політичними партіями та акторами, боротьба еліт з використанням сучасних методів маніпуляції, що призводить до нестабільності в суспільстві та нездоровій атмосфері щодо встановлення фактів та істини, а також зовнішніх – боротьба з тероризмом та картелями, втручання інших держав, конфлікти, що викликають загальну нестабільність в регіоні, – приводить до переоцінки пріоритетів та захисту демократичних принципів і ладу суспільства вже на кордонах ближчих горизонтів.

Аналіз останніх досліджень. Серед вітчизняних науковців та дослідників, що аналізують окремі аспекти сучасних демократичних режимів та статус державних інститутів під час демократичного транзиту, особливості відносин влади та суспільства і їх ролі під час демократичного транзиту, можна назвати: Ю.М. Дзюбенко, Ю.В. Завгородня, Т. М. Краснопольська, О. Скрипник,

О.В. Тягло та інших. Серед відомих зарубіжних дослідників варто відзначити роботи таких науковців, як Ф. К. Шміттер, Г. О'Доннел, Й. Шумпетер.

Проте потребують комплексного висвітлення чинники загроз сучасним демократіям, пошук першопричин в історичному контексті на прикладах окремих держав з урахуванням особливостей соціально-політичного розвитку та перебігом подій. Також варто дослідити рівень залученості суспільства до виборів та формування поглядів відносно перебігу політичних подій та дій влади як в гібридних режимах, так і в більш стійких демократичних державах.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз сучасних проблем демократичних режимів, виклики, що постають в інформаційну епоху, а також висвітлення деградаційних процесів політичної системи (поведінка еліт та суспільства). Вплив на подальший розвиток держави, розгляд особливостей функціонування атмосфери сучасних демократичних країн та з'ясування наявності альтернативних варіантів вирішення проблеми.

Більшість відомих дослідників: Л. Даймонд, Ю. Габермас, Г. О'Доннел, Ж-Ф. Ревель, Ф.К. Шміттер, Й. Шумпетер вже поставили питання проблематики розвитку демократії та пошуків можливих варіантів модернізації задля формування спроможності вистояти перед викликами часу. Насамперед розглядають два моменти в подібних обставинах. Перший із них стосується держав з минулим тоталітарними та авторитарними режимами – в багатьох пострадянських республіках залишається нагальна проблема демократизації, транзит не був завершений через втручання різних чинників, які призвели скоріше до інверсії зворотного відкату або перманентного колювання та невизначеності. В таких умовах, як вже було зазначено дослідниками, залишається в кращому випадку встановлення демократії зі значними вадами – тобто гібридного режиму (Азербайджан, Таджикистан, Вірменія, Грузія) або загальний процес зведення до авторитарного режиму з мінливим зовнішнім шаром демократії (Туркменістан, Узбекистан, Білорусь).

Інший випадок стається, коли в державі, в якій транзит пройшов доволі успішно і можливість для подальшого розвитку є лише питаннями часу та ефективності взаємодії в рівноправному діалозі влади та суспільства, але на заваді стає посилення різних квазі-груп, пропаганда ідеологій з сучасним присмаком (наприклад: неонацизм, рушійною силою якого стали політичні партії та організації, а саме партія «Золотий світанок» в Греції, розпущена в 2020 році, «Північний рух опору» – шведська партія яка розповсюджує свій вплив в північній Європі) так і розповсюдження лівих організацій неокомунізму та неосоціалізму (яскраво розповсюджені в більшості країнах Європи, Африки та Латинської Америки та має фінансову підтримку інвесторів та спроможність об'єднуватися в монолітні політичні партії). Для подібних організацій популістичні методи ведення політичної стратегії та створення скандалів і конфліктів в суспільстві є важливим фактором заохочення рекрутів [6].

Особливо слід звернути увагу на дії по посиленню конкурентоспроможності політичних партій рівномірно розподіленого спектру участі в політичному житті: залучення до вирішення важливих питань, мобілізація прихильників, проведення заходів. Але порушення такої системи через надлишковий популізм, використання технологій маніпуляцій перед виборцями, дезінформація, нагнітання паніки та використання стереотипних методів навіювання на конкурентів (навішування ярликів на кшталт «барига», «спекулянт») та водночас створення хибного і навіть брехливого образу ідеального кандидата та групи партії. Прикладом можуть слугувати нинішній президент Парагваю Сантьяго Пеня, який балотувався як кандидат найбільшої партії «Колорадо» і отримав більшість голосів через тези своєї стратегії, які є дещо перебільшеними для сьогоднішніх реалій. Все це призводить точно що не до «останньої надії виборця», а це – звичайна боротьба між соціальною справедливістю та комерційним домінуванням і створенням монополій в очах електорату є типовим вибором та перебільшеним яскравою символізацією.

Нестабільні колювання між демократією та авторитаризмом, на думку С. Хантінгтона, є політичний колапс системи через недовіру суспільства та низький пріоритет встановлення прозорих принципів функціонування державних установ в очах самої еліти, а також закриття доступу громадських організацій до контролю за політичними процесами і захисту інтересів суспільства. Закритість еліти та порушення соціальних ліфтів приводить до низької якості виборчого процесу і стагнації – а це, в свою чергу, посилює скептицизм серед громадян. Традиціоналізм та багаторічна звичка до домінації окремих політичних партій та їх злиття з бюрократичними та військовими структурами є одним із компонентів слабкості демократичних перетворень та поглиблення періоду застою, за часовими рамками вони більш тривалі ніж авторитарний чи тоталітарний режими і є

зручними для пануючої еліти, яка вимушена розділяти необхідність демократизації реформ та бажанням повернення до минулого [4; 7].

В кризових обставинах політична система особливо вразлива, частково це стає приводом для перетворень та посиленню центральної влади і навіть до обмеження прав і свобод суспільства. Наприклад, президент Сальвадора Найб Армандо Букеле Ортес ввів план антитерористичної операції по всій країні, рівень злочинності в Сальвадорі був одним із найбільших в регіоні та став причиною небезпеки для суспільства, що впливало на імідж держави на міжнародній арені. За період 2019-2022 років були здійснені ефективні заходи щодо рекордного зменшення злочинних угруповань та їх впливу. З іншого боку, це призвело до автономізації воєнно-поліцейських сил та контролю над суспільством, який є теж порушенням прав, надлишковий процес перетворився в тотальний контроль поліції у всіх регіонах держави, несправедливі арешти та затримання теж викликають занепокоєння у правозахисних організацій. Подібна ситуація сталася в Перу, після масових мітингів у 2022 році парламент оголосив про імпічмент президента Педро Кастільо, який був звинувачений у корупції, спробі узурпувати владу та інші тяжких звинуваченнях. Була проведена присяга Віце-президентки Булуарте, яка є чинним президентом держави, але загальні наявні проблеми не були вирішені. Акції протестів продовжувалися і серед вимог наголошувалося на потребі кардинальної зміни політичної еліти, кадрової чистки політичної еліти – відставки нової президентки Булуарте та уряду Луїса Альєрто Отароли Пеньяранда як основних обвинувачених в різанині в містах Аякучо та Хуліаке (було вбито та поранено більше 150 громадян) – злочині, який був реакцією влади на масові протести.

Актуальною проблемою для держав, що знаходяться на етапі транзиту, є велика соціально-економічна нерівність, як чинник вона стає своєрідним мостом для зауважень або прірвою непорозуміння, в останньому випадку це веде до апатії та недовіри і навіть параної виборця, який вважає що йому всі брешуть і нічого ніколи не зміниться. Л. Даймонд зауважив, що першопричиною можуть слугувати: ефективність пануючої еліти реагувати на кризові обставини, запиту суспільства та провадження в нормативно-правову базу необхідних для збереження підтримки та зацікавленості суспільства норм. Якщо демократія неефективна – вона втрачає привабливість і це стає широким полем для маніпуляції різними групами та політичними акторами – спекуляцій політичного характеру. В таких умовах дуже важко утримувати баланс багатопартійності та чесної конкуренції, як один із важливих чинників запобігання випадку використання політичного допінгу та інших методів сірої зони [1; 3].

Зазвичай це стосується нестійких демократичних режимів, яким притаманні ознаки байдужості влади до проблем суспільства, високий рівень корупції та неформальних особистих відносин між урядовцями. Яскравим прикладом слугує Болівія останніх десятиліть ХХ ст. – початку ХХІ ст. після коливань між переворотами, здійсненими генералом Уго Бансера та штучними урядами після перевороту генералів Давида Паділья та Луїсом Месой Тахеда, який в свою чергу був скасований масовими виступами населення. Проте через втручання впливового генерала Вільдосо Кальдерона процес передачі влади цивільному уряду уповільнився: впродовж цього часу змінилося щонайменше шість президентів допоки в 1986 році за допомогою колишніх президентів та впливових зв'язків до влади не прийшов Хайме Пас Самора. Через корупційні скандали та недовіру конгресу президентство Самори було мало ефективним. Кульмінацією стали вибори 1997 року, коли до влади прийшов колишній диктатор Уго Бансер. манливо пообіцявши провести демократичні реформи, але діяв «надійними старими методами» встановивши нову диктатуру, яка була повалена в 2001 році.

В цілому стабілізація ситуації в Болівії відбулася після 2010-их років пройшовши шлях сутичок та страйків, зміни трьох президентів та автономію поліцейських структур.

Зовсім інша ситуація складається в стабільних демократіях. Зокрема, в Німеччині явка громадян на виборах за останні роки зросла до 82 відсотків під час дострокових виборів до Бундестагу в 2025 році. Перемогу здобуло коаліційне об'єднання політичних партій «Християнсько-демократичного союзу» та «Християнсько-соціалістичної союзу». Під час парламентських виборів в Нідерландах 2023 року явка громадян склала майже 79 відсотків. переможцями стали декілька політичних партій: «Партія свободи», об'єднання «Зелені-ліві» та «Партія праці», «Народна партія за свободу і демократію». В результаті був сформований новий уряд на чолі з прем'єр міністром Діком Скофом. Протилежна ситуація помітна у Великобританії: під час парламентських виборів 2024 року, явка була одна з найнижчих за історії – 57 відсотків; перемогу здобула «Лейбористська партія» на чолі з Кіром Стармером, зберігши свої провідні позиції в Уельсі і вийшовши вперед в Шотландії. Консерватори отримали 18 процентів, їх підтримка значно знизилася. В Іспанії на парламентських виборах 2023

року явка виборців не перевищила 50 відсотків, перемогли опозиційні сили «Народна партія» та їх союзники з партії «Vox», в той час як «Соціалістична робітничка партія» на чолі з генеральним секретарем – діючим прем'єр-міністром Педро Санчесом Перес-Кастехоном хоча і отримала значну підтримку, але зайняла друге місце. Враховуючи провал на місцевих виборах напередодні, а також очікуючи коаліційне об'єднання «Народної партії» та «Vox» стає передбачуваним ще більше послаблення впливу «Соціалістичної робітничої партії» в Генеральних Кортесах.

Парламентські вибори в Україні 2019 року теж характеризуються слабкою явкою виборців – не більше 45 відсотків, перемогу здобула партія «Слуга народа» з результатом 43 проценти підтримки виборців, за нею йшли «Опозиційна платформа – за життя» - 13 відсотків, партії «Європейська солідарність» та «Батьківщина» по 8 відсотків та партія «Голос» - 5%).

Таким чином, можна побачити на прикладах розвинутих Європейських держав різницю в участі у політичному житті, а також задатися питанням наслідків обраних партій при владі, враховуючи особливості і тонкощі минулих виборів. Попри урочистості переможних політичних партій на наведених прикладах, і особливо в Україні не вселяє надію на бажання та схвалення суспільством дій переможців в ситуації, коли половина громадян не брала участі у виборах.

Соціолог З. Бауман вказує, що в таких умовах спадає рівень масового сприйняття відповідальності громадянина та єдності громадянського суспільства та нездатністю громадських організацій до самоствердження та захисту прав і свобод.

Неспроможність в умовах інформаційного суспільства впливати на соціально-політичні події та становище в державі, посилення методів інформаційної пропаганди через Інтернет та месенджери породжують сумніви щодо чистоти інформаційного потоку, який надходять до суспільства і є в більшості випадків абсолютно протилежний один одному.

Таким чином, просвітницька догма демократії про силу людського розуму та здатність людини бути ідеальним лідером – творцем цивілізації в реальному житті дуже рідко проявляється на практиці реалізації політичної влади та поведінки самої еліти, яка відмежовується від загальноприйнятих стандартів передбачених демократією, лібералізмом, загальною рівністю в правах [2; 5]. Як наслідок, державні інститути самі по собі є дискредитованими. Через таку ситуацію страждає комунікація між владою і суспільством та відбувається трансформація ролі громадських організацій, які на пряму залежать від влади або від представників тієї чи іншої політичної партії. Так, «Інституційна-революційна партія» Мексики, заснована ще фактичним правителем держави Плутарко Еліасом Кальесом змогла утримувати владу протягом 70 років. Президент Ласора Карденас провів модернізацію країни та реформу апарату партії, навіть після відставки залишився і допомагав наступнику в якості головнокомандувача армії та одночасно був одним із лідерів цієї партії. Навіть після 2000 року партія утримує владу в більшості штатів, під час виборів до громад місцевого самоврядування її представники домінували в місцевих рада багатьох міст держави. Зазвичай це стосується нестійких демократичних режимів, яким притаманні ознаки байдужості влади до проблем суспільства, високий рівень корупції та неформальних особистих відносин між урядовцями.

В даному прикладі це призводить до дестабілізації та руйнуванні державного апарату через посилення монополізації влади та бажання утримати владу в своїх руках всіма можливими методами. Особливо це характерно в кадровій площині – вірність та відданість також особливі зобов'язання мають більше важелів ніж компетентність та професіоналізм. Суспільство, в широкому сенсі, стискалося з цим і в історії імперій від диктаторів та тріумвіратів стародавнього Риму до ХХ ст. (прикладом є СРСР). Таким чином жодний політичний режим незастрахований від «саботажу» зсередини через відсутність прозорості та накопичення страху і невизначеності у самої еліти [9; 10].

Якщо взяти до уваги відому теорію елітарної демократії економіста та соціолога Й. Шумпетера в тому, що саме конкурентоспроможність політичних партій та лідерів є основою демократії і забезпечує організаційно-правові заходи в державному управлінні, роль громадян звужується лише до участі у виборах і безперечній лояльності до їх, що з іншого боку полегшить функціональність правлячої еліти. Правляча еліта існує у всіх державах. Вона обирається шляхом виборів з осередку політичних партій, зміна еліти відбувається ланково: від зміни президента та уряду до регіональних і районних керівників. Але навіть в таких випадках передбачається, що поповнення можновладців та вибір громадян можливий з середовища талановитих професіоналів практично неможливо в умовах існування вище зазначених проблем і напруги у відносинах суспільства і влади. Попри те ці реалії все одно залишаються єдиним способом утримуватися в рамках демократичної площини, адже інші альтернативи вже є недемократичними [8].

З іншої сторони треба пам'ятати позиції видатних дослідників Г. Моска та В. Парето, що не одна еліта в суспільстві не стане добровільно віддавати свої повноваження і поступатися позиціями впливу на порядок і функціонування системи, як результат відбуваються перевороти, заколоти і революції – така своєрідна «компенсація» яка відновлює рівновагу в державах.

Саме в таких обставинах існує більшість демократій світу, що розвиваються. В наведених у статті прикладах держав процес демократизації розглянуто крізь призму соціально-економічних, політичних, історичних та культурних чинників, все одно це є демократія, проте в стилі цих країн. Це найкращий з можливих для них варіантів в наявних умовах.

Але можливий і інший варіант розвитку, якщо країна, що розвивається, демонструє прагнення до покращення умов життя суспільства через призму демократичних реформ. Взірцем для цього є Коста-Ріка яка стала своєрідним «малим дивом» Центральної Америки, фундаментом слугували реформи, проведені президентом Хосе Фігуересом Феррерой, які включали соціальний захист населення, покращення освіти і медицини та заклали основу демократичних змін та розвитку політичних партій. Президент Абель Пачеко де ла Еспріелья провів активну кампанію боротьби з корупцією серед еліти, Законодавча асамблея стала контролювати статті витрат бюджету. За період президентства Луїса Гільермо Соліса Рівера та його наступника Карлоса Альварадо Кесада країна стала однією із провідних економік регіону. Такий позитивний поштовх є унікальним в порівнянні з іншими державами, слід зауважити декілька основних аспектів – відмова від армії (за часів Хосе Феррера в 1948 році), високий рівень впливу політичних партій проте без наявного домінування однієї з них та провокації на внутрішні конфлікти. В законодавчій асамблеї представлено 6 політичних партій: з 57 місць найбільший результат у партії «Національного визволення Коста-Ріки» яка займає лише 19 місць в парламенті, це дає змогу іншим партіям домовлятися задля створення об'єднаної коаліції. Зважаючи на це цікавим фактом є те, що Коста-Ріка – президентська республіка але з широкими повноваженнями Законодавчої асамблеї, яка контролює дії уряду, комітети займаються профільними напрямками політики. Виборча система заснована на пропорційному представництві, процес виборів та організаційні моменти контролює Верховний трибунал. Гарантом незалежності останнього слугує те, що його члени теж обираються на дев'ять років.

Слід зауважити про стратегічну правильну антикомуністичну позицію під час Холодної війни, якої дотримувалися політичні лідери Коста-Ріки та встановлення довірливих відносин з США і Мексикою, що вберегло від окупації з боку Нікарагуа. Також важлива роль належить якісній дипломатії, яка стала гарантією безпеки від інших прокомуністично налаштованих держав регіону.

У цілому атрибути демократичного ладу, навіть попри їх вразливість, є все ж характерними рисами існування суспільства. Неможливо передбачити поведінку суспільства, уряду, парламенту, політичних партій в політичній системі. Більшість дослідників розуміє кризове глобальне становище сучасної демократії. Питання стоїть в проблематиці модернізації або пошуку нового ладу здійснення та функціонування влади і життя суспільства і держави в цілому. Зокрема можна уявити різні варіації: одна з них – зменшення представницької площини, прямої залученості громадян у формі рад, колегій для вирішення, наприклад, місцевих питань які сумою голосів будуть впливати на загальнодержавні обставини, формуючи зі своїх представників вищий колегіальний орган. Формується своєрідна колегіальна-плеблісцитарна демократія модифікованого типу, яка можливо зменшить комерційно-рекламний характер подібно продажу, який використовують кандидати або партії в передвиборчих кампаніях. Серед дослідників, зокрема Ю. Габермас та Л. Дзолло, вже формується подібне бачення та інші альтернативи.

В сучасності через розгалуження інформаційних потоків та наявність бажання з боку політичних партій контролювати їх через боротьбу викликає імплементацією маріонеткових ЗМІ та громадських організацій, які ідуть за вказаним сценарієм реалізації та поширення впливу. Така точка зору можливо і є параноїчною, але, як стверджують наявні приклади, все частіше переслідування політичних опонентів, закриття опозиційних ЗМІ, тиск на інтелігенцію, створення штучних скандалів – все це веде до невпевненості в громадян в своєму майбутньому та розуміння ними, що «всебічний спектакль божевільних театральних труп» не скінчиться і з зали вийти вони не зможуть. Еволюція в часі розвитку людства в формуванні та наданні суспільству наукового, публіцистичного, духовного продукту прослідковується від філософа з папірусом, єпископа в руках з Біблією, письменника з книгою та дослідника зі статтею, революціонера за гаслами та урядовця з прокламаціями – до адміністратора групи телеграм-каналу або чату зі смартфоном в руках. Чи відповідає цей розвиток загальному благу для людства і до яких наслідків призведе – можемо дізнатися коли продовжиться асоціативний ряд.

Бібліографічний список:

1. Даймонд Л. Три парадокси демократії. Демократія : антологія / упоряд. О. Проценко. Київ : Смолоскип, 2005. С. 92–104.
2. Дзюбенко Ю. М. Демократичні та авторитарні тенденції у країнах Близького Сходу і Північної Африки. *Політичне життя*. 2016. № 4. С. 6–12. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/3087>
3. Дзюбенко Ю. М. Основні загрози демократичним змінам у сучасних умовах. *Гілея: науковий вісник*. 2015. Вип. 101. С. 424–426. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_101_114
4. Завгородня Ю. В. Деструкція політичної влади як наслідок конфлікту в транзитному суспільстві. *Актуальні проблеми політики*. 2018. Вип. 62. С. 174–182. URL: https://app.nuoua.od.ua/archive/62_2018/62-2018.pdf
5. Скрипник О. Ефективність влади після виборів. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2010. Вип. 6. С. 332–341. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001118754>
6. Тягло О. В. Теорія і практика демократичної держави: рефлексії Карла Поппера. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2009. № 3. С. 117–131.
7. Шміттер Ф. К. Більш ліберальна, доліберальна чи постліберальна? Демократія : антологія / упоряд. О. Проценко. Київ : Смолоскип, 2005. С. 207–214.
8. Шумпетер Й. А. Капіталізм, соціалізм і демократія / пер. з англ. В. Ружицького, П. Таразука ; Ін-т держ. упр. та місц. самоврядування при Каб. Міністрів України. Київ : Основи, 1995. 527 с.
9. Krasnopolska T. M. Informal destructive policy practices as a factor of influence on democratic political transit. *Democratic Transit in Terms of Security and Development: Ukrainian and Foreign Experience* / ed. by L. I. Kormych. Lviv–Toruń : Liha-Pres, 2019. P. 41–66. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-158-2/41-66>
10. O'Donnell G. The Perpetual Crises of Democracy. *Journal of Democracy*. 2007. Vol. 8, № 1. P. 5–11. URL: <https://doi.org/10.1353/jod.2007.0012>

References:

1. Daimond L. (2005). Try paradoksy demokratii. *Demokratiia: antolohiia / upor. O. Protsenko*. K.: Smoloskyp. S. 92-104. [in Ukrainian].
2. Dziubenko Yu. M. (2016). Demokratychni ta avtorytarni tendentsii u krainakh Blyzkooho Skhodu i Pivnichnoi Afryky. *Politychne zhyttia*. № 4. S. 6-12. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/3087> [in Ukrainian].
3. Osnovni zahrovy demokratychnym zminam u suchasnykh umovakh. *Hileia: naukovyi visnyk*. Vyp. 101. S. 424-426. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2015_101_114 [in Ukrainian].
4. Zavhorodnia Yu. V. (2018). Destruktsiia politychnoi vlady, yak naslidok konfliktu v tranzytному suspilstvi. *Aktualni problemy polityky*. Vyp. 62. S. 174-182. URL: https://app.nuoua.od.ua/archive/62_2018/62-2018.pdf [in Ukrainian].
5. Skrypnyk O. (2010). Efektyvnist vlady pislia vyboriv. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*. Vyp. 6. S. 332-341 URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001118754> [in Ukrainian].
6. Tiahlo O. V. (2009). Teoriia i praktyka demokratychnoi derzhavy: refleksii Karla Poppera. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 3. S. 117-131. [in Ukrainian].
7. Shmitter F. K. (2005). Bilsh liberalna, doliberalna chy postliberalna? *Demokratiia : antolohiia / upor. O. Protsenko*. K.: Smoloskyp. S. 207-214. [in Ukrainian].
8. Shumpeter Y. A. (1995). Kapitalizm sotsializm i demokratiia / pereklad z anhl. Ruzhytskyi V., Tarazuk P.; Instytut derzhavnoho upravlinnia ta mistsevoho samovriaduvannia pry Kabineti Ministriv Ukrainy. Kyiv: Osnovy. 527 s. [in Ukrainian].
9. Krasnopolska T. M. (2019). Informal destructive policy practices as a factor of influence on democratic political transit. *Democratic transit in terms of security and development: Ukrainian and foreign experience* / ed. by L.I. Kormych. Lviv-Toruń: Liha-Pres. P. 41-66. DOI: 10.36059/978-966-397-158-2/41-66 .
10. O'Donnell G. The perpetual crises of democracy. *Journal of Democracy*. 2007. Vol. 8. № 1. P. 5-11. DOI: 10.1353/jod.2007.0012 .

Zhelezkov A. The crisis of «classical democracy»: new challenges and viability

The article is devoted to the analysis of the modern crisis of classical democratic systems, in particular in the context of the transformation into a hybrid regime that combines democratic and authoritarian elements. The main features of democratic and hybrid regimes are presented, in particular, differences in the functioning of government institutions, decision-making mechanisms and the level of citizen participation in the political process. Special attention is paid to the problems faced by democratic regimes in the information age, in particular, the impact of new communication technologies on electoral processes and the consequences of citizens' political behavior. Key problems arising in relations between government and society are also considered, with an emphasis on the decline in trust in democratic institutions and the

strengthening of societal polarization, the role of media and social networks, which are able to influence the political behavior of citizens, often contributing to manipulation and disinformation, which leads to changes in electoral activity and political beliefs. The phenomenon of elite and political party actions in crisis situations for the political system and the consequences for individual countries that lead to the destruction of democratic values are considered. In such conditions, the weakening of control mechanisms and institutional restrictions on power is more often observed. The article focuses on the importance of increasing political awareness of citizens and reforming democratic institutions to adapt to new conditions and challenges of the information age. In a broad sense, due to the main problems facing modern democratic systems, the question of possible ways to overcome challenges over time in order to preserve democracy arises.

Keywords: *democratic regime, elections, political system, elite, political parties, society, power.*